

Становище

**от професор дфн Валери Стоилов Стефанов,
член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност
„професор“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“
по професионално направление 2.1. Филология (Антропология на българите.
Български фолклор), обявен в ДВ, бр. 54 от 29.06.2021 г.**

1. Данни за конкурса

Конкурсът за професор по професионално направление „Антропология на българите. Български фолклор“ е обявен по предложение на катедра „Българска литература“ във Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. При обявяването на конкурса няма допуснати нарушения.

На обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ се е явил един кандидат – доцент дфн Николай Георгиев Папучиев.

2. Данни за кандидата

Доцент, доктор на науките Николай Георгиев Папучиев е утвърден български учен с все по-авторитетно присъствие в академичната общност на Софийския университет. Има богат преподавателски опит в различни висши учебни заведения в България и в чужбина.

Папучиев е автор на успешно защитен труд на тема „Родствена система и родствени отношения на българите християни“, за който получава научна степен „доктор“, 2007 г. През 2016 г. получава научната степен „доктор на науките“ (шифър 2.1. Филологии – Антропология на българите. Български фолклор) с докторат на тема „Преобразяване на традиционната култура в модерен разказ за нацията. Антропология на вещта и символните форми“.

Доцент Папучиев е редовен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, ръководител на Катедрата по българска литература. Ползва се с авторитет сред студентската и преподавателската общност. Член е на престижни научни обединения, координатор на магистърската

програма „Интерпретативна антропология“. Редактор на Годишника на ФСлФ. Научен ръководител на две успешно защитени докторски тези – на Мария Маринова – „Социалистическите граждански обреди – между идеологията и традицията (по материали от семейната обредност)“, 2018, и на Бистра Писанчева – „Дантелата: културни технологии и социални практики“, 2021. Научен ръководител е и на десетки дипломни работи. Участник е в многобройни научни конференции, в научни проекти, доказателствата, за които са коректно приведени.

3. Научни трудове

За участие в конкурса за професор Николай Папучиев представя пет научни труда – две монографии и три статии и студии. Всички публикации са в тематичната и проблемна област на конкурса.

Монографията „Музеят – възможен и невъзможен“ е публикувана през 2019 г. В нейния фокус са тактиките и проблемите на колективната памет, ролята на масовата култура и моделиращият натиск на пазара. Като една от значимите институции на модерните времена музеят е хранилище на артефакти, място на памет, модератор на идентичности, генератор на разбираемото човешко любопитство... Важните въпроси, на които иска да си отговори авторът, е доколко музеят е готов да посрещне разнородните предизвикателства в една разрастващата се и визуално атрактивна конкурентна среда. Без подобен отговор музеят може да колабира, да стане скучен, да се превърне в музей на самия себе си. За широката публика артефактите са слабо привлекателни без наличието на наратив, без драматизации, сюжети, атракции... В този контекст авторът описва и анализира отговорите на Музея спрямо натиска на масовата култура и диктата на пазара – опората в новите технологични реалности, митовете...

Идеологията и пазарът имат много интересна среща на територията на музея. Идеологията задължава („Трябва да знаем, да помним, да ценим...!“), пазарът прелъстява и приобщава („Още ли не сте го видели...!“). Анализът на Папучиев е ценен именно защото разкрива механизмите, по които високите духовни продукти и идеологическите послания се превръщат в стока, в туристически пакети. Конкретните примери, дадени в изследването, са добре подбрани и убедителни.

Къщата на Жулиета във Верона например се ползва от потенциала на мита „Шекспир“ и на големите литературни сюжети, но развива свои пазарни стратегии, свои интерпретативни политики. Масовата култура освен достъпна е и атрактивна, сантиментална, трансгресивна... – културните мениджъри добре знаят това и се възползват успешно от него. Те капитализират любопитството, координират носталгичните потоци, задоволяват идентификационните недоимъци. Ефектът от подобно поведение е очакван и е добре описан – отслабване на големите наративи, фрагментиране на едрите „групови принадлежности“, нови политики за самопрезентация. Музеят запазва познавателната си роля, но става все по-малко дидактичен, все по-атрактивен, сценичен, магичен. Посетителят отива в магичната Верона, за да докосне гръдта на бронзовата Жулиета и да получи дара на вечната любов. Жест, показателен за механизмите, по които действа популярната култура – тя тривиализира и успешно комерсиализира.

Втората глава на изследването се занимава с паметуването на близкото минало – случените и неслучените музеи на социализма. Авторът точно представя сблъсъка между институционалните повели и индивидуалните нагласи. Отделни граждани създават свои експозиции, организират достъп до места на памет, които са своеобразен инструмент за осмисляне на миналото, кутия за сантименти, платформа за сетивен достъп. В самата материална фактура на дефицитния социалистически бит са вплетени различни сюжети – идеологически, производствени, дизайнерски, потребителски..., и техният прочит е изключително интересен. Николай Папучиев прави конкретни и точни анализи на начините, по които функционират обсъжданите сбирки – мотивации, тип организация, композиране на артефактите, търсени внушения, носталгични рефлексии и пр.

Втората представена за конкурса монография е „Фестивали. Мрежи. Идентичности“. Тя е публикувана през 2021 г. и е посветена на маскарадните игри в Перник. Изследвайки „историческите корени и идеологическите мотивации“ на тези празници и опирайки се на богат архивен материал, книгата се сблъсква с цял спектър от интереси и залози, които мотивират участниците в тях. Именно тук е ценността на това изследване, то тръгва от матриците на традицията, преминава през идеологическите употреби на старите ритуални практики, за да покаже разрояването на политиките, сблъсъците, символните съревнования,

присвояванията. По интересен и убедителен начин авторът доказва как онова, което е било вградено в „културната интимност“, се превръща в „сценичен продукт“ с разнородни употреби. Традицията може не само да се наследява, но и да се въобразява и изобретява, да конструира пожелани колективни идентичности, да се влива в умело направлявани идеологически потоци. Фестивалът е описан от Николай Папучиев като модерен продукт, който има своите специфично вменени функции. Той успешно обслужва политиките на социалистическата държава с нейните табути, идеологически прочиствания и дописвания.

Втората част на изследването се занимава с други същностни аспекти на „фестивалното празнуване“. Зад визуалната атрактивност на празника се оказват конфликтующи интерпретации, силно мотивирани полемични общности, всевъзможни регионални страсти. Авторът детайлно обследва очерталата се сложна картина, за да направи изводи за съществуващите напрежения, за иновациите при фокусиране на „публичния интерес“. Така участниците в маскарадните игри са заснети от различни гледни точки – през екстаза на игровото превъплъщение, през интереса на публиката, през агоната с другите сурвакарски дружини, през регионалните политики и пр.

Като цяло оценката ми за този труд е висока, доколкото той съчетава ефективна методика с усърдна емпирична работа и с добре обосновани изводи. Той потвърждава тезата, че празнуването, формите на колективна екстатика все още успяват да намерят своето, макар и модифицирано място във визуално атрактивния постмодерен свят.

Студията „Смяната на имената като сюжет в киното от периода на Прехода и след него“ се занимава с начините, по които българското кино дава език на колективната травма. Прецизната теренна работа отново е важно предимство, което позволява на Папучиев да се изяви като внимателен и безпристрастен анализатор на историческата драма и нейните художествени образи.

Другите две статии, представени за конкурса, са „Сурва в Перник и спецификите на политиките за опазване на културното наследство в епохата на НРБ“ и „Граф Дракула и художествените образи на злото: имагологии, идеологии, туризъм“. Първата статия се занимава с начините, по които бюрократичната социалистическа държава се старее да обработва миналото и да префункционализира традиционната култура за свои цели. Втората работа изследва модерните хорър

пространства като ефект от сплитане на литературни образи, колективни визионерства, туристически потоци, комерсиални интереси. Човекът е същество, което има доказани зависимости от страшното, патетичното, сублимното..., и пазарът прави всичко възможно, за да му ги обезпечи чрез набор от подходящи образи и сюжети.

Изводът е, че във всички свои текстове Николай Папучиев показва висок професионализъм, коректно отношение към източниците и умения да интерпретира разнородна антропологична проблематика.

4. Заключение

Кандидатурата на доцент Николай Папучиев напълно отговаря на високите изисквания за академичната длъжност. Тя покрива напълно всички изисквания, въведени от съответните нормативни документи – ЗРАСРБ и др.

Прочитът на трудовете на доцент, доктор на науките Николай Папучиев ми дават всички основания да дам своя положителен вот за неговата кандидатура. Предлагам на уважаемия ФС на Факултета по славянски филологии да утвърди кандидатурата на Николай Георгиев Папучиев по обявени конкурс за академичната длъжност „професор“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по професионално направление 2.1. Филология (Антропология на българите. Български фолклор).

София

25.10.2021 г.

Проф. д-р Валери Стефанов